

Atatürk Üniversitesi

MANTIK

ÜNİTE 9

RÖNESANS'IN BİLİM VE DOĞA ANLAYIŞI

Prof. Dr. Ali Osman ENGİN

İçindekiler

İçindekiler

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Bilim ve Doğa Felsefeleri.....	1
1.1.1. Nicolaus Cusanus (1401-1464).....	2
1.1.2. Paracelsus (1493- 1541).....	2
1.1.3. Leonardo da Vinci (1452-1519).....	3

Hedefler

Birbiriyle bağlantılı bu ilk üniteyi çalıştıktan sonra öğrenci;

- Üç ya da dört aslî harfe sahip mücerred fiilleri tanımlayabilecek,
- Metin içerisinde geçen üç veya dört aslî harfe sahip fiillerin mazî (geçmiş zaman) ve muzarî (şimdiki, geniş, gelecek zaman) formlarını gösterebilecek
- Harf eklenerek dört, beş ya da altı harfli hâle getirilen yeni fiillerin (mezîd fiillerin) mazî, muzarî ve masdar formlarını birbirinden ayırt edebilecek,
- Hem mücerred hem de mezîd fiillerin buldukları bâbın kullanım alanı ve üst anlamı hakkında fikir sahibi olabilecek,
- Bütün bu fiil çeşitlerinin isim türevlerine ulaşmayı mümkün kılan sağlam bir alt yapıya sahip olabilecek.

1. GİRİŞ

1.1. Bilim ve Doğa Felsefeleri

Bilim, her ne kadar deney ve gözlem yöntemiyle çalışsa da onu sonuca götürecek yöntemleri tespit etmek için felsefeye ihtiyaç vardır. Felsefe bilim için gereken yöntemi ortaya koyar. Yöntemle bilimsel faaliyetler yürütülür. Ortaya çıkan bilim pratiğe aktarılarak teknoloji üretilir. İşte insanlık tarihi boyunca bu yol izlenmiş, zaman zaman bilim ve felsefede aksamalar olduğunda medeniyetteki gelişme de buna paralel olarak duraklamıştır.

Ortaçağ, Batı dünyasında felsefe ve bilimdeki duraksamanın yaşandığı bir dönemdir. Felsefi düşünce ve buna bağlı olarak bilimsel faaliyetler, Kilise'nin kontrolünde ve dinsel bir anlayış çerçevesinde yapılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede bilimsel ve felsefi faaliyetlerle ilgilenenler Kilise'nin dogmalarına karşı çıktıkları gerekçesiyle takibata uğramışlar, hatta cezalandırılmışlardır. Bu bağlamda Kilise'den bağımsız felsefe ve bilim neredeyse durma ya da bitme noktasına gelmiştir. Kilise'nin istekleri doğrultusunda felsefe ve bilimle ilgilenmek ise serbest bırakılmıştır. Dolayısıyla bu dönemin de kendine özgü bir felsefe ve bilim anlayışı bulunduğunu söylemek yanlış olmaz.

Aristoteles fiziği temelde, ay altı ve ay üstü alemleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu iki evren arasında nitelik farkı bulunmaktadır. Çünkü Aristoteles'e göre ay üstü cisimleri ether denen bir gazdan, ay altı cisimleri ise toprak, hava, su ve ateşten oluşan dört unsurdan meydana gelmiştir. Bu iki alemin hareketleri de farklıdır. Ay üstü alem, mükemmelliğin simgesi olan dairevi olarak hareket ederken, ay altı alemdaki cisimler düz hareketlerde bulunmaktadır. Bu düz hareketler ya yatay ya da dikeydir. Ay üstü cisimlerinin hareketleri sonsuz, ay altı cisimlerinin hareketleri ise sonludur, belli bir noktada durmaktadır. Ay üstü evrende bulunan ay, güneş, gezegen ve yıldızlar, sabit yıldız kümesi olarak yeryüzünün etrafındaki saydam kürelere (felek) çakılı vaziyette dönmektedirler. Bu yıldızların en üst kısmı, Tanrı tarafından

Ortaçağ'da Kilise'nin kontrolü altında benimsenen bilim anlayışı

- Aristoteles fiziğine,
- Batlamyus (Ptolemaios) astronomisine
- Hıristiyanlık dünya görüşüne dayanmaktadır.

hareket ettirilirken, yeryüzüne daha yakın olan cisimler ise ruhlar tarafından hareket ettirilirdi.

1.1.1. Nicolaus Cusanus (1401-1464)

En tanınmış eseri “Bilgince Bilgisizlik Üzerine” adını taşıyan Alman düşünürü N. Cusanus, Papa'nın temsilcisi olarak İstanbul'a gelmiş ve bu eserini de İstanbul dönüşünde planlamıştır. Ortaçağ ile kendi zamanı arasında bir uzlaştırma denemiş ve bir anlamda Rönesans bilim anlayışının geçiş düşünürü olmuştur. Ona göre bilgi, duyularımızla kazandığımız izlenimlerin, düşünce tarafından bir bütün haline getirilmesidir. Tek tek duyuları tasavvur, tek tek tasavvurları da akıl birleştirir. Düşünce bütün farklılıkları mutlak bir birlik içinde gidermeye çalışır. Çokluk ve ayrılık olmadan düşüncenin bir şey bilmesi mümkün olmadığından, mutlak birliğe ancak mistik bir sezgiyle ulaşılabilir. Cusanus'a göre düşünce kendi sınırlarını, dolayısıyla mutlak birliğin bu sınırların ötesinde olduğunu da bilir. Buna 'bilgisizliği bilmek' adını verir. Bu yolla o, Tanrı'nın tam olarak kavranamayacağı, böylece de Tanrı ile doğanın birbirlerinden farklı oldukları noktasına ulaşır.

Batlamyus, ay üstü alemde bulunan kürelerin (feleklerin-yörünge) iç içe bulduklarını kabul ederek Aristoteles fiziğindeki tek küre anlayışını ortadan kaldırıyordu.

1.1.2. Paracelsus (1493- 1541)

Cusanus'un düşünceleri, Rönesans'ın da etkisiyle araştırma ruhu olan insanları doğanın araştırılması konusunda cesaretlendirmiştir. Bunlardan biri de İsviçreli hekim ve kimyacı olan ve asıl adı Theophrastus Bombast olan ancak Yunan kültüründen etkilenerek kendi adını kendisi veren Paracelsus'dur. Paracelsus insanın, hayatın, evrenin hatta her şeyin birliğini savunmuştur. İnsan küçük evren, evren büyük insandır. Doğada hiçbir şey harici bir etkenle ortaya çıkmaz. Çünkü dışarıda olan hiçbir şey yoktur. Paracelsus'a göre evren canlıdır. Dolayısıyla her şey içsel nedenlerle gerçekleşir. Paracelsus'a göre doğa teorik çabayla öğrenilemez. Onun öğrenilmesi, gözlem ve onunla iç içe yaşamakla mümkün olabilir. Örneğin doğayı

öğrenmenin bir yolu astronomi ile olur. Yani astronominin görevi doğayı fiziksel olarak araştırmaktır. Diğer yandan yine doğayı öğrenmekte tıp ve kimya bilimi de önemlidir.

Şekil 1.1 Leonardo da Vinci

1.1.3. Leonardo da Vinci (1452-1519)

Rönesans'ın önemli düşünür, bilim adamı ve sanatçılarından biri olan İtalyan Leonardo da Vinci, bilim için önemli olan yöntem üzerinde çalışmıştır. Ona göre kesin bilginin temelinde tartışmasız olarak deney

bulunmaktadır. Deney ise değişmez doğa kanunlarının zorunluluğu dolayısıyla kesin düşünceyle birleşmelidir. Kesin düşünce ise ancak matematik ve mekanikle gerçekleşir. Anlayabileceğimiz şey, yalnızca zihnimizde sınırlarını belirleyebildiğimiz şeydir. Güzellik konuları da dahil olmak üzere, evrendeki her olay zorunluluk yasalarıyla ölçü ve sayıya indirgenmelidir. Bilginin değeri de konusuna değil sağladığı kesinlik derecesine aittir.

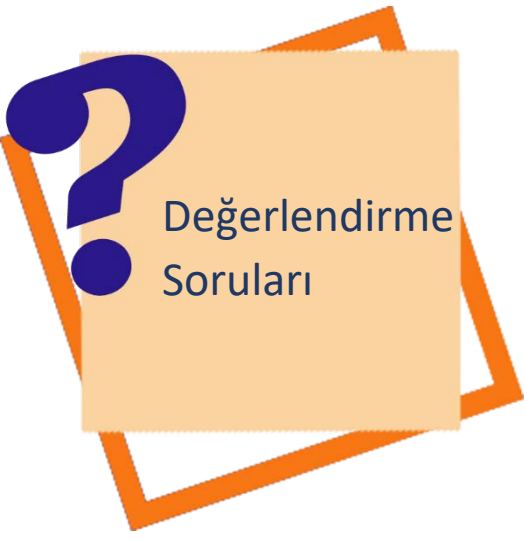
Tablo 1.1.

Ünlü Felsefeciler ve Doğum-Ölüm Tarihleri

Felsefeciler	Doğum ve Ölüm Tarihleri
Nicolaus Cusanus	1401-1464
Paracelsus	1493- 1541
Leonardo da Vinci	1452-1519

Özet

Rönesans, bilimde de yenileşme çalışmalarına sahne olmuştur. Ortaçağ boyunca Aristoteles mantığı ve fiziğine, Batlamyus astronomisi ve Hıristiyan dünya görüşüne dayalı bir bilim anlayışı oluşmuştur. Rönesans, bu donuk bilim ve evren anlayışını, yeni metot arayışlarıyla canlı hale getirmeye çalışmıştır. Matematikten astronomiye kadar her alanda yeni keşifler, yeni yöntemler ve yeni bilim anlayışları Rönesans'ta kendini göstermiştir. Tümevarım yöntemi sıkça kullanılmıştır. Ortaçağ'da yapılan hataların nedenleri, metot çalışmalarıyla giderilmeye çalışılmıştır.

1. Aristoteles fiziği temelde neden ikiye ayırmaktadır? Sebeplerini tartışınız.
2. En tanınmış bilim ve doğa felsefecileri kimlerdir? Bu felsefecilerin felsefi görüş açısından benzerlik ve farklılıklarını araştırınız.
3. Paracelsus'un evren ve doğa görüşünü araştırınız.

Çoktan Seçmeli Sorular

1.?
 - a)
 - b)
 - c)
 - d)
 - e)
2.?
 - a)
 - b)
 - c)
 - d)
 - e)

Cevap Anahtarı

-

Çotuksöken, B. (1995). Felsefeyi anlamak, felsefe ile anlamak. Kabalcı Yayınevi.

Gülođlu, Y. Ahlak Kurallarının Türk Hukuk Sistemine Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(2), 1-18.

Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, 271.

Silier, Y. (2014). Oburluk çağı: Felsefe ve politik-psikoloji denemeleri. Yordam Kitap.

Yatık, A., & GÜVEN, S. (2020). Felsefe Dersi Öğretim Programıyla İlgili Araştırmaların İncelenmesi. Journal of International Social Research, 13(75).

Çotuksöken, B. (1995). Felsefeyi anlamak, felsefe ile anlamak. Kabalıcı Yayınevi.

Gülođlu, Y. Ahlak Kurallarının Türk Hukuk Sistemine Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(2), 1-18.

Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, 271.

Silier, Y. (2014). Oburluk çağı: Felsefe ve politik-psikoloji denemeleri. Yordam Kitap.

Yatık, A., & GÜVEN, S. (2020). Felsefe Dersi Öğretim Programıyla İlgili Araştırmaların İncelenmesi. Journal of International Social Research, 13(75).